

Auschwitzissa paha sai vallan, muttei voittanut

Keskitysleiri kertoo pimeydestä

Auschwitzin retki palauttaa mieleen 70 vuoden takaiset kauheet. Niitä ei voi eikä tarvitse koskaan unohtaa.

*Merja Eräpolku
Auschwitz, Puola*

Mikael ja Merja Eräpolku krematoriokierroksella. Auschwitzin kantaleirin vieressä sijaitsee krematorio 1, joka oli käytössä 1940-1943. Sen ruumishuone muutettiin kokeelliseksi kaasukammioiksi, jossa museossa vierailevat käyvät kierroksensa aikana.

On 35 plus-astetta ja pelkkä ajattelemisenkin saa hikoilemaan. Mietin millaista kärsimystä täällä on elää vähin vaattein ja olemattomalla ravinnolla parinkymmenen asteen pakkasella.

Pitkää latoa muistuttavassa parakissa on katon rajassa aukot ulos, lämmitysmenetelmänä erikoinen kamina, jonka savu johdettiin putkea pitkin parakin läpi ja sänkyinä kenollaan olevat kolmikierroksiset lautahökötykset. Tämä rakennus – yksi kymmenistä samanlaisista – on alun perin ollut 52 hevosien talli, johon oli sijoitettu pienten muutosten jälkeen jopa 1000 vankia.

Opastettu kierros menee luihin ja ytimiin

Paluumatka Suomen-lomalta Belgian-kotiin vei Etelä-Puolassa sijaitsevan Oswiecimin kautta. Tämä lähellä Krakovaa sijaitseva

pikkukaupunki rautateiden risteyspaikassa tunnetaan hyvin: natsit nimesivät sen Auschwitziksi.

Helteinen neljän tunnin opastettu kierros alueella menee luihin ja ytimiin.

Museon ohjeissa sanotaan, ettei vierailua suositella alle 14-vuotiaille. Meillä mukana on 13-vuotias poika, joka on lähihistorian pimeään puoleen jo kohdallaisen paljon tutustunut. Rohkenen ottaa hänet mukaan. Poika kestää kierroksen kuin mies, mutta toivoo, ettei hänen tarvitsisi koskaan palata.

– Olen minä pahempain nähnyt, mutta kun tämä on totta, hän sanoo.

Tuhotut kohteet restauroitiin

Keskitysleiri rakennettiin 1940 puolalaisia poliittisia vankeja varten. Siitä tuli kuitenkin toisen maailmansodan hirmutöiden keskus, kolmen keskitys- ja tuhoamisleirin rypäs.

Auschwitz-Birkenauissa tapettiin – monin eri tavoin, kuitenkin etupäässä kaasukammioissa – yhteensä noin 1,1 miljoonaa ihmistä. Heistä miljoona oli juutalaisia.

Ennen neuvostoarmeijan tuloa paikalle SS-joukot tuhosivat niin paljon kuin ehtivät peittääkseen rikostensa jäljet. Valtiollinen museo on kuitenkin restauroinut osan tuhotuista kohteista niiden alkuperäisille paikoilleen.

Auschwitzin kantaleirin sisälle johtavan portin päällä lukee kuuluisa teksti: "Arbeit macht frei" (työ tekee vapaaksi).

Kivenheiton päässä on leirin komentajan **Rudolf Hössin** perheen asunto, jossa hän eli lapsineen.

Höss hirtettiin sodan jälkeen, ja viimeisessä viestissään hän katui tekemäänsä suunnatonta pahaa ja aneli armoa sekä ihmisiltä että Jumalalta.

Tehokkain tuho kaasukammioissa

Portin läpi vangit kulkivat 12-tuntisten työpäiviensä jälkeen leiriorkesterin soitaessa. Musiikin kun oli todettu rauhoittavan vankeja niin, että heidät oli helpompi laskea.

Myös ruumiit tuotiin päivän päätyttyä laskettaviksi. Pääluvun piti täsmätä. Vain terveimmät ja vahvimmat pääsivät töihin.

Auschwitz 2 eli Birkenauin tuhoamisleiri sijaitsee kolmen kilometrin päässä kantaleiristä. Noin 1700 keista puuttuivat perustukset ja soinen maallattia oli usein liejuinen. Enimmillään niihin oli ahdettu

Kantaleiristä Birkenauin tuhoamisleireille tuoduista enemmistö valittiin suoraan tapettaviksi: jo tunnin kuluttua junasta astumisestaan he saattoivat olla tuhkattavina.

Kustannustehokkaimmaksi tavaksi tuhota vankeja osoittautui Zyklon B-kaasun käyttö. Noin 2000 ihmistä kerrallaan ängettiin muka peseytymään parisaaneliöisiin suihkuhuoneisiin, joiden ovet teljettiin.

Käymme kantaleirin vierellä sijaitsevassa ensimmäisessä kaasukammio-krematoriossa, joka oli käytössä 1940-1943 ennen Birkenauin suurempien krematorioiden rakentamista. Yritän olla lainkaan ajattelematta sitä, mitä tässä betonirakennuksessa on vain 70 vuotta sitten tapahtunut.

En halua kuvitella niitä tuhansia ihmisiä, jotka ovat hakanneet lukittuja ovia kaasun tunkeuduttua tilaan. Tiedän kyllä, että 15-20 mi-

Auschwitzissa vierailee myös lukuisia juutalaisryhmiä. Juutalaisnuoret ja ja marssivat Israelin lippuja heilutellen rautatietä pitkin kohti Birkenauin ja niiden vierellä sijaitsevaa muistomerkkiä.

Noin 2000 ihmistä kerrallaan ängettiin muka peseytymään parisaaneliöisiin suihkuhuoneisiin, joiden ovet teljettiin.

5 hehtaarin peltoalalla oli 300 parakkia. Niistä 45 muurattua ja 22 puuparakkia on säilynyt tuhoamattomina. Muuratuista parakuista on löydetty noin 100 000 vankia kerrallaan.

Opiskelijat lauloivat hepreankielisiä lauluja Birkenauin tuhouttuja kaasukammioita muistamassa.

nuutin kuluttua kattorei'istä laitettu kaasu on tuskallisesti tappanut heidät kaikki.

En halua ajatella niitä vaaleanpunaisiksi muuttuneita ruumiita, jotka oli tuon kärsimyksen jälkeen tungettu viereisiin uuneihin, sitten kun heistä ensin oli irrotettu kaikki käyttökelpoinen, kuten sormukset, kultahampaat ja hiukset. Uhrien tuhka käytettiin mm. lannoitteena ja hiuksista kudottiin kangasta.

Vangit pakotettiin tuhotyöhön

Kuka tuon hirveimmän työn teki? Eivät natsit itse. Työmiehet olivat vankitovereita ja myöhemmin he kokivat saman kohtalon. He olivat jonkin sortin kertakäyttötyövoimaa, jota tuli aina uutta tilalle.

Leirille tultaessa vankien kaikki muu omaisuus oli anastettu saksalaisten käyttöön. Matkalaukkui-

hin pakattu vankien omaisuus kuten viimeiset rahat ja arvo-omaisuus lajiteltiin ja kierrätettiin saksalaisten käyttöön.

Kotirintamalla käyttöä oli kaikelle, eikä mitään jätetty hyödyntämättä. Tavarat kuljetettiin Saksaan junien palatessa hakemaan uusia lasteja.

Aivan kaikkea ei ehditty lajitella eikä myöskään tuhota, sillä liittoutuneiden saapuessa jäljellä oli pursuvia varastoja mm. vaatteita, kenkiä, laukkuja, silmälaseja sekä apuvälineitä, kuten proteeseja.

Perheet erotettiin toisistaan

Kun lähdemme kantaleiristä opastusryhmissä kohti Birkenauta, huomaan, että mieheni puuttuu bussista. En näe häntä missään. Pian kuitenkin kännykkä tavoittaa hänet, bussi pysähtyy ja perheemme on jälleen

koossa.

Näin ei kuitenkaan käynyt 70 vuotta sitten. Leiriin tultaessa vaimot erotettiin miehistään ja lapset äideistään, eivätkä he enää nähty.

Kuolema sai vallan muttei voittanut

Vaikka Auschwitzissa vierailun aikana se tuntuikin mahdottomalta, oli holo-kaustista mahdollista myös selvitä ja jatkaa elämäänsä.

Hitlerin unelma juutalaiskysymyksen lopullisesta ratkaisusta ei toteutunut. Siitä todistivat nekin juutalaisryhmät, jotka vierailivat leireillä samanaikaisesti kanssamme. Ortodoksisjuutalaismiehet kulkueineen, juutalaisnuoret riehakkaammin laulaen ja Israelin lippuja heilutellen.

Auschwitzin historia kertoo kuinka kuolema ja paha saivat vallan mutteivät voittaneet.

Cherubin pelastuminen liikuttaa edelleen

Pienen enkelin tarina on yksi juutalaisvainon koskettavimmista tositahtumista.

Hanna ja Yehuda Hohenstein asuivat seitsemän lapsensa kanssa Berliinissä. 1943 natsit puhdistivat kaupungin juutalaisista ja siirsivät koko perheen Terezin koonleirille.

Muu perhe äitiä lukuun ottamatta passitettiin Auschwitzin keskitysleirille, ja seuraavana vuonna kahdeksatta lastaan odottava äiti lähetettiin Buchenwaldin leirille Keski-Saksaan.

Ihmeellinen pelastuminen

Buchenwaldissa Hanna-äiti synnytti lapsen ja taivutti yhden vartijoista viemään sen ruumiskasan päälle leirin ulkopuolelle. Ehkäpä joku huomaisi lapsen itkun ja ottaisi tämän hoiviinsa.

Tunnusmerkiksi äiti satoi vauvan ranteeseen rievun, johon hän oli kirjoittanut vankinumeronsa.

Ohi kulkeva pappi huomasi vauvan itkun, ja vei vastasyntyneen luostariinsa. Munkit nimesivät vauvan Cherubiksi - pieneksi enkeliksi.

Viiden vuoden kuluttua Cherubin keskitysleireiltä selviytyneet vanhemmat alkoivat etsiä lastaan. Buchenwaldin aluetta pit-

Tunnusmerkiksi äiti satoi vauvan ranteeseen rievun, johon hän oli kirjoittanut vankinumeronsa.

kään kierrettyään Yehuda lopulta osui luostariin, jossa kerrottiin leirin liepeiltä löytyneestä vauvasta.

Munkit ojensivat toiveikkaalle isälle vauvan ranteesta otetun rievunpalan. Numero täsmäsi, lapsi oli sama jonka Hanna oli vuosia aiemmin saanut ulos keskitysleiriltä ja pelastanut varmalta kuolemalta.

Cherubista tuli Joshua

Vanhemmat nimesivät lapsensa Joshuaksi, ja tämän täytettyä 18 vuotta he lähettivät hänet Israeliin.

Nykyisin Joshua Hohenstein asuu Givatiymissä Tel Avivin lähistöllä, on naimisissa ja hänellä on lapsia.

Hän on yksi niistä parista prosentista, jotka keskitysleireiltä pelastuivat ihmeiden kautta.

Merja Eräpolku

Kaikkea vankien omaisuutta ei ehditty hävittää tai lähettää Saksaan ennen Neuvostoarmeijan tuloa. Tuhannet lastenkengät ovat nähtävillä museon vitriineissä.

Auschwitzin keskitysleiriin johtavan portin yllä ovat kuuluisat sanat "Arbeit macht frei" (työ tekee vapaaksi). Kyltti varastettiin 2009 ja leikattiin useampaan osaan Puolasta poiskuljettamiseksi. Kyltti löydettiin ja se on restauroitu lähes ennalleen, mutta vielä portissa on alkuperäisen jäljennös.